

2022-10-27

Remissyttrande

Diarienummer: M2022/01516

Näringsdepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se

m.kemikalieenheten@regeringskansliet.se

Yttrande över EU-kommissionens förslag till förordning om hållbar användning av växtskyddsmedel

Sveriges Jordägareförbund (härefter Förbundet) har inbjudits att yttra sig över EU-kommissionens förslag till förordning om hållbar användning av växtskyddsmedel, diarienummer: M2022/01516 och önskar framföra följande synpunkter.

Allmänna synpunkter

- Förbundet välkomnar förordningens övergripande målsättning för likriktad användning av växtskyddsmedel i samtliga medlemsländer i Europa och åtgärder som bidrar till en ökad hållbar användning av växtskyddsmedel i Sverige.
- Förbundet är positiva till att regeringen framför att det föreligger behov att noggrant analysera föreslagna ambitionsnivåer, genomförandetider och beräkningsmetoder utifrån svenska förutsättningar samt om den föreslagna detaljeringsnivån är nödvändig. Det arbetet måste ske i nära samarbete med näringen.
- De föreslagna bindande kvantitativa målsättningarna avseende växtskydd, i EU:s Farm to Fork strategi, måste revideras med anledning av förändrade produktionsförutsättningar och samhällsprioriteringar som en följd av situationen i Ukraina. Förbundet föreslår att de kvantitativa målsättningarna halveras till 2030.
- Kvantitativa mål och åtgärder som ska bidra till minskad användning av växtskyddsmedel behöver löpande utvärderas och anpassas utifrån näringens produktionsvolym och dess förmåga.
- Utveckling och ökad användning av nya växtskyddsmedel samt odlingstekniker (IPM) har i praktiken långa ledtider och kräver på gårdsnivå långsiktiga investeringar och innebär ökade produktionskostnader och minskad avkastning.
- Det saknas konsekvensanalyser för att kunna ta ställning till förslaget kostnader och finansiering, miljömässiga nyttor och påverkan på företagsnivå samt den nationella livsmedelproduktionen.
- Förbundet avstyrker förslagen om införandet av nationell handlingsplan, årlig strategisk rådgivning, utökade register samt grödspecifika bestämmelser. Förbundet föreslår att befintliga dokumentationskrav och utbildningar anpassas i proportionalitet i de fall tydlig nytta kan påvisas med utökad journalföring.

Särskilda synpunkter

Revidering av målsättningar om växtskydd i EU:s strategi Farm to Fork

Kopplat till Farm to Fork föreslås rättsligt bindande mål på EU-nivå för att minska användningen av och riskerna med kemiska bekämpningsmedel och användningen av farligare bekämpningsmedel med 50 % senast 2030. Medlemsländerna måste fastställa egna minskningsmål inom tydligt fastställda parametrar samt egna strategier för att se till att det EU-omfattande målet uppnås gemensamt. Varje medlemsland ska reducera risk och användning med 35, 50 eller 65% i förhållande till den användning som skedde mellan 2015 och 2017. Sverige är ett av de länder som under den perioden minskat sin användning och kan därmed åta sig att minska sin användning med 35%.

En förutsättning och det kraftfullaste incitamentet för omställning till hållbar och minskad användning av växtskydd är att den sker marknadsdrivet och i takt med slutkundens betalningsvilja. Med anledning av nuvarande konjunkturläge i Europa ser vi att konsumenterna medvetet väljer billiga livsmedel. I Sveriges sjunker nu försäljningen av produkter som har en högre produktionskostnad och import av livsmedel från tredje land ökar.

Alla prognoser visar att denna utveckling och köpmönster kommer att öka under de kommande åren. Sveriges och Europas konsumenter kommer inte ha betalkraft och vilja att betala för livsmedel som är producerat under mer kostsamma förhållanden och importen kommer att öka.

För att värna om Sveriges och Europas livsmedelsproduktion måste därför målen revideras och halveras utifrån nuvarande siffersatta nivåer. Det betyder att Sverige kan bidra till att minska riskerna samt användning av växtskydd med 17,5% till 2030.

Green Deal, målkonflikter och nationell samordning

Inom ramverket för EU:s klimat- och miljöpaket Green Deal är det flera strategier och insatser som om de genomförs fullt ut kommer att minska lönsamheten och konkurrenskraften för producerande företag inom gröna näringar i Europa.

Exempelvis vill EU:s strategi för biologisk mångfald öka andelen fredade områden samt införa utfästelser som tvingar företag inom jord- och skogsbruk att införa utökade hänsynsåtgärder.

Lantbruket ska även minska sin användning av växtnäring med 20% till 2030. Kommande programperiod i EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, har totalt sett en minskad budget samt att 25% av inkomststødet ska avsättas som kostnadsersättningar till klimat- och miljöåtgärder.

Samtidigt som lantbruket belastas med tvingande åtaganden som exemplifieras ovan förväntas lantbruksföretagen skapa tillväxt i sina företag, skala upp produktionen på gårdsnivå och i linje med målsättningar i den nationella livsmedelsstrategin bidra till att öka den nationella självförsörjningsgraden av livsmedel. Detta kommer inte att vara möjligt, i synnerhet inte med utvecklingen i omvärlden med ökande inflation och energikris med minskad betalningsförmåga som följd hos hushållen.

För att inte EU-kommissionens förslag till förordning om hållbar användning av växtskyddsmedel ska bidra till att äventyra svensk livsmedelsproduktion måste den nationella samordningen hos ansvariga departement och myndigheter öka vid formulering av Sveriges utfästelser inom ramen för Green Deal.

Livsmedelsäkerhet och beredskap

Green Deal och EU-kommissionens förslag till ny växtskyddsförordning formulerades innan Ryssland invaderade Ukraina. Konsekvenserna av konflikten i Ukraina leder till nya utmaningar och behov. Målsättningar och förslagna åtgärder i förslaget till ny växtskyddsförordning måste därför ta hänsyn till dessa omständigheter och revideras.

Nationell produktion inom jord- och skogsbruk är en del av samhällets beredskap. Det är av nationellt säkerhetsintresse att Sverige har en livskraftig produktion av livsmedel.

Utformningen på mål och insatser i förslaget till ny växtskyddsförordning måste ta hänsyn till det och att proportionalitetsprincipen beaktas när regelverket utformas.

Konsekvensanalyser

Det saknas analyser över vilka konsekvenser genomförandet av förslagen i förordningen kan komma att ha. Förbundet föreslår därför att det genomförs en omfattande konsekvensanalys innan Sverige återkopplar ställningstagande till EU: kommissionen.

I konsekvensanalysen är det särskilt angeläget att utvärdera:

- Mätbara positiva miljöeffekter, vilka och hur stora.
- Konsekvenser för svenska lantbruksföretags konkurrenskraft och lönsamhet.
- På vilket sätt förslagen i förordningen kommer att ge fördelar till små och medelstora företag.
- Samlade kostnader, för myndigheter och användare, vid genomförande och vilka medel som ska avsättas för att finansiera åtgärderna.
- Hur förslaget påverkar nationell livsmedelproduktions sårbarhet och dess volym.
- Risker för ökad import av livsmedel från tredje land.
- Ökad användning av fossila bränslen.
- Risker för ökad import och användning av ej tillåta växtskyddspreparat.
- Hantering av ökade angrepp av svamp och insekter med anledning av förändrat klimat och extremväder.

Indikatorer

Indikatorernas utformning måste omformas. De blir oförutsägbara avseende värdena för indikatorerna vilket medför att det blir extra utmanande att uppnå de uppsatta målen. Om flera aktiva ämnen kan flyttas från en grupp till en annan riskerar medlemsstaternas framsteg avseende volymanvändning ändå resultera i negativa trender.

Definition av känsliga områden och ekonomiska ersättningar till användare

I förordningen föreslås att samtliga Natura 2000 områden ska klassas som känsliga områden och innebär förbud att använda växtskyddsmedel på 18% av EU:s jordbruksareal (total yta under Natura 2000 – habitat- och fågeldirektiv). Förbundet anser att detta kommer få stora negativa konsekvenser för EU:s samlade livsmedelsproduktion. Förbundet anser att beslut om begränsad eller ingen användning av växtskydd i Natura 2000 områden ska tas i de enskilda fallet där det kan påvisas att användning av aktuella växtskyddsmedel strider emot områdets miljö- och artbevarande syfte.

Det är i övrigt otydligt i förslaget vilka typer områden som kommer att klassas som känsliga. Tydliga kriterier och definitioner måste fastställas innan förordningen kan fastställas. Det saknas dessutom en konsekvensanalys av hur stor areal dessa områden kommer omfatta och hur minskad eller ingen användning av växtskyddsmedel kommer att påverka enskilda företags produktionsval samt livsmedelsproduktionen på nationell och europeisk nivå.

Det saknas dessutom konkreta förslag om möjlighet till ekonomisk ersättning eller möjlighet till undantag för användare av godkända preparat som idag bedriver produktion i så kallade "känsliga områden". Dessa producenter riskerar att inte kunna bedriva verksamhet i dessa områden, eller ställa om vissa delar av företagets produktion som en indirekt konsekvens måste därför erhålla ekonomisk ersättning för intrånget eller möjlighet till dispens eller undantag.

Ökad användning av fossila bränslen och försämrad jordhälsa

Det saknas resonemang och uppskattningar av ökad användning av fossila bränslen samt minskad jordhälsa som en konsekvens av förordningens utformning.

Begränsningar i minskad användning av växtskydd kommer leda till ökad mekanisk bekämpning av ogräs och det kommer leda till ökad förbrukning av fossila bränslen och försämrad jordhälsa med ökad risk för näringsläckage.

Det skapar en målkonflikt till samhällets omställning för minskad användning av fossila bränslen. Detta berörs inte i förslaget till förordning och heller inte i vilken omfattning användningen av fossila bränslen kan förväntas öka.

Ökad körning på åkermark för mekanisk ogräsbekämpning riskerar att försämra den allmänna jordhälsan och bidra till minskade skördar. Mekanisk ogräsbekämpning bidrar till markpackning och riskerar öka läckage av närsalter till sjöar och vattendrag.

Försvårade växtföljder och begränsade grödval

Det saknas hänsyn och resonemang i förslaget hur minskad användning av växtskydd försvårar och begränsar val av grödor samt växtföljder.

Mekanisk bekämpning av insekter och delvis svamp är inte möjlig och det saknas riskanalyser utifrån den aspekten och hur det ska hanteras i förslaget.

Förändrat klimat försvårar minskad användning av växtskyddsmedel

Förslaget saknar resonemang hur ökade behov av växtskydd som en följd av extrema väderförändringar ska hanteras med den nya växtskyddsförordningen.

Klimatförändringarna bidrar till större förekomster av primärt svamp och insekter. Behovet och betydelsen av växtskydd inom skogsbruk och jordbruk ökar därmed. Förslaget behöver tydliggöra hur dessa behov ska hanteras i praktiken.

Mekanisk bekämpning av insekter och delvis svamp är inte möjlig och det saknas riskanalyser utifrån den aspekten och hur det ska hanteras i förslaget.

Ökade ekonomiska risker på företagsnivå

Ökade priser på insatsvaror i lantbruket medför att kapitalinvesteringar avseende insatsvaror har mer än tre-dubblats på två år. De ekonomiska riskerna som enskilda företag tar från sådd till skörd är därmed mycket stora.

Utformningen av en ny växtskyddsförordning måste ta hänsyn till dessa nya ekonomiska förutsättningar och inte försvåra användningen av växtskydd för den enskilde växtodlaren att grödorna riskerar misslyckas.

Marknad och ekologisk produktion

I förslaget står det att *"en växande marknad för ekologiska livsmedel skulle skapa möjligheter för små och stora svenska jordbruks- och livsmedelsföretag."*

Men faktum är att efterfrågan på ekologiska produkter minskar och Förbundet ställer sig frågande till varför skulle en ökad efterfrågan på ekologiska produkter skapa fler jobb än om efterfrågan på konventionellt svenskt livsmedel ökade?

Vi ser idag att marknadens efterfrågan av ekologiskt livsmedel sjunker. Förbundet har svårt att se med vilka styrmedel som den ekologiska produktionen ska kunna öka med målsättningen om 25% ekologiskt producerad areal till 2030.

Överanvändning av växtskyddsmedel

Begreppet "överanvändning av växtskyddsmedel" förekommer i underlaget, men det framgår inte vad överanvändning är.

Förbundets ställer sig frågande till ordvalet och är av uppfattningen att användning av växtskyddsmedel är självreglerande utifrån behovet på gårdsnivå för att inte äventyra produktionen. Växtskydd är en stor utgift för ett växtodlingsföretag och används inte mer än nödvändigt.

Utbildning och rådgivning

Förbundet anser att utbildning och rådgivning är en viktig del för att öka kunskapen och hållbar användning av växtskydd på gårdsnivå men avstyrker förslaget om införandet av en oberoende rådgivningsfunktion.

Vi anser att de krav som ställs idag på användarna är tillräckligt omfattande och att den kan kompletteras med frivillig rådgivning finansierad av medel inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP och dess befintliga moduler med kompetensutveckling.

En realitet är att det idag råder en stor brist på rådgivare inom näringen. Att införa ett nytt oberoende rådgivningsfunktion skulle i praktiken innebära stora utmaningar med rekrytering av personella resurser och inte minst med rätt kompetens. Rådgivningen skulle därför inte vara efterfrågad av näringen och därmed inte bidra till förordningens ambitioner om minskade risker eller användning. Därför bör kompetenshöjande insatser riktas mot befintliga rådgivare inom ramen för pågående moduler som tex Greppa Neringen, mfl.

Register över spridningsutrustning

Förbundet avstyrker förordningens förslag om att införa register över spridningsutrustning.

Nyttan med ett införande av register över spridningsutrustning och hur det skulle bidra till minskad användning av växtskydd framgår inte. Förslaget blir kostsamt för företag och myndigheter och står inte i proportion till nyttan.

Global nytta med EU:s växtskyddsförordning

Förbundet ifrågasätter förslagets slutsatser med att förordningen kommer leda till nytta på en global nivå och anser att det är otydligt vilken nytta som avses.

Flera tekniska analyser visar att om Green Deal genomförs enligt plan så riskerar livsmedel producerat i EU att bli för dyrt till slutkund att import av livsmedel producerat i tredje land ökar. Det kommer utifrån ett globalt perspektiv vara negativt om produktionen av livsmedel utanför EU ökar med anledning av att de produktionsmetoderna har större negativ påverkan utifrån hållbarhetsaspekterna än dagens produktion i Sverige och inom övriga EU.

Sveriges Jordägareförbund

Anders Grahn
Generalsekreterare

Frederik Treschow
Ordf. Jordbrukskommittén

Sveriges Jordägareförbund (SJF) representerar större privata markegendomarna i Sverige. Förbundets medlemmar skapar nytta för människor och miljö genom ett långsiktigt förvaltande av förnyelsebara naturresurser. Vi erbjuder ett helhetsperspektiv på modernt landsbygdsföretagande eftersom våra medlemmar ofta bedriver lant-, skogs- och vattenbruk i större skala på samma fastighet. Genom stärkt landsbygdsföretagande och äganderätt vill vi utveckla näringslivet på den svenska landsbygden.